

ВКЛЮЧЕННЯ УКРАЇНИ ДО ПРОЦЕСІВ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Геллер Є.Б., Донецький національний університет

Міжнародні інвестиційні процеси стали важливим стимулом розвитку економіки. Тому політика багатьох країн-реципієнтів спрямована на забезпечення економічного зростання саме на основі активного залучення інвестицій. Важливого значення для країн, що здійснюють перехід до ринкових відносин, набувають питання визначення основних цілей умов та мотивів іноземних інвесторів щодо просування своїх капіталів і створення для них відповідних умов.

Для цього державам необхідно подолати ряд перешкод, до яких в Україні можна віднести:

- відсутність відповідного інвестиційного клімату в країні;
- недосконалість ринкового механізму економіки;
- нестабільність політичної ситуації;
- низький рівень ділової і професійної кваліфікації підприємців;
- недостатньо привабливі інвестиційні проекти;
- брак зацікавлених партнерів [1, с.337].

Основна причина наявності зазначених факторів полягає у відсутності чіткої державної політики щодо економічного розвитку взагалі і залучення інвестицій (як іноземних, так і внутрішніх) зокрема.

Дослідженню питань розвитку міжнародного інвестування у системі світогосподарських зв'язків присвячено праці таких учених-економістів: С.Аптекаря, О.Гаврилюка, Б.Губського, С.Захаріна, Д.Лук'яненка, Ю.Макогона, А.Омельченка, О.Федоренка, Н.Вознесенської, П.Мозіаса, Д.Кейнса, Г.Марковіца, У.Шарпа. Разом із тим, незважаючи на численні дослідження різних аспектів інтеграційних процесів, детальної уваги потребують питання щодо розвитку удосконалення механізму участі України в міжнародних інвестиційних процесах.

У статті на основі аналізу стану включення України до світових інтеграційних процесів поставлено за мету визначити пріоритетні напрямки розвитку зовнішньоекономічної діяльності держави.

Сьогодні від ефективності інвестиційної політики залежить стан виробництва і рівень технічної оснащеності основних фондів підприємств національної економіки, можливості структурної перебудови економіки, вирішення соціальних і екологічних проблем. Інвестиції є основою для розвитку підприємств, окремих галузей і економіки в цілому.

Основні напрямки інвестиційної політики країни можна систематизувати таким чином:

- зменшення соціальної напруженості, скасування залишкового підходу у виділенні коштів на потреби соціальної сфери;
- скорочення фонду виробничого будівництва за рахунок державних коштів і формування надійних інвестиційних джерел, в першу чергу, із власних коштів підприємств та ін.;
- перехід до нових принципів централізованого фінансування інвестиційної діяльності, скорочення централізованих державних капіталовкладень;
- створення ринку підрядних робіт;
- прискорення темпів розвитку промисловості групи Б;
- прискорення темпів вибуття застарілого обладнання;
- надання державних кредитів на вигідних умовах на конкурсній основі, включаючи державне замовлення;
- залучення іноземних інвестицій;
- отримання іноземних кредитів;
- створення спільних підприємств з іноземним капіталом за такими напрямками, як розвиток переробної промисловості, АПК, галузі, які визначають науково-технічний прогрес;
- створення ефективних форм і механізмів управління інвестиційною діяльністю;
- розвиток паливно-енергетичного комплексу, ресурсозберігаючих технологій;
- забезпечення населення товарами народного споживання вітчизняного виробництва;
- розвиток медицини і фармацевтичної промисловості [1, с.337-338].

Зазначені напрями інвестиційної діяльності в Україні починають розвиватись в умовах формування ринкового механізму. Тому трансформація інвестиційного механізму на мікрорівні повинна проводитись в межах макроекономічної стабілізації.

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Щодо загальної оцінки інвестиційного клімату в Україні на макроекономічному рівні, то тут слід відзначити, що в економіці продовжується спад виробництва, зменшується частка надходжень від податків, знижується частка банківського кредитування у ВВП, зростає сума внутрішнього і зовнішнього боргу, зростає рівень тіньової економіки, знижується частка державних капіталовкладень на 5-10% щорічно.

Крім того, на стан інвестиційного клімату впливають інші проблеми держави, до яких належать такі: ефективність влади в регуляторній сфері, ефективність законодавчих органів, захист прав міноритарних акціонерів та ін. (рис.1).

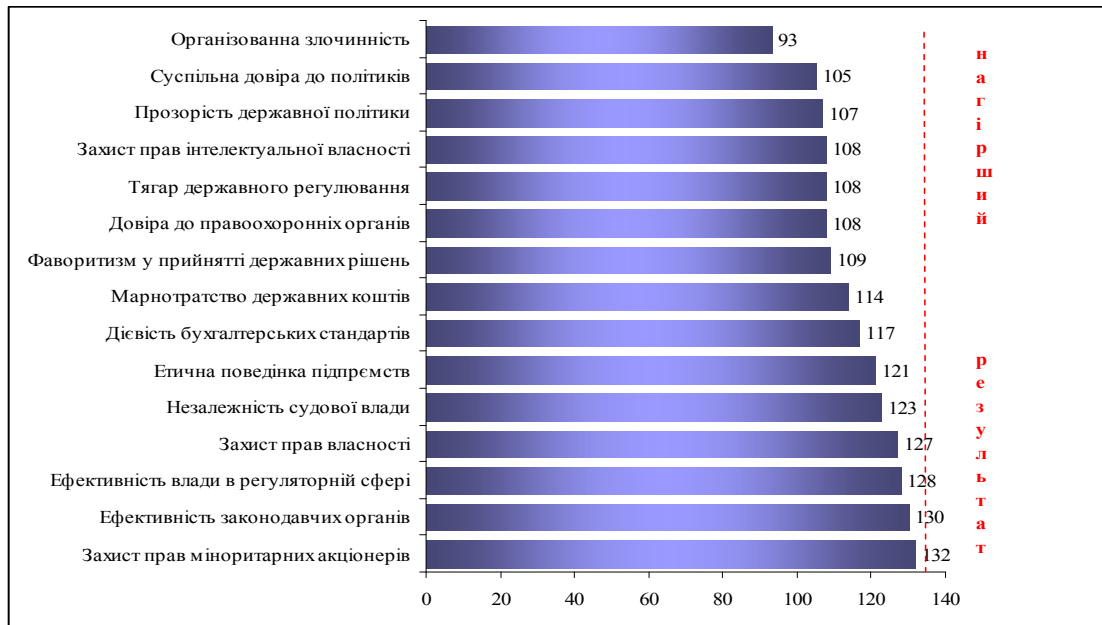

Рис.1. Ключові проблеми України в 2009 р.

Протягом 1995-2008рр. спостерігалась позитивна динаміка припливу іноземних інвестицій в економіку України (табл.1). Особливо значними темпами динаміка ПІІ в Україну змінювалась протягом 2005- 2008р. (рис.2). Так, у 2005 р. приріст ПІІ в економіку України склав 7,328 млрд. дол. США (майже в п'ять разів більше, ніж в 2004р.).

Таблиця 1.

Прямі інвестиції в Україну та з України, 1995-2008 рр., млн. дол. США (наростаючим підсумком)

<i>Рік</i>	<i>Прямі іноземні інвестиції в Україну</i>	<i>Прямі інвестиції з України</i>
1995	483,5	20,3
1996	896,9	84,1
1997	1438,2	97,4
1998	2063,6	127,5
1999	2810,7	97,5
2000	3281,8	98,5
2001	3875,0	170,3
2002	4555,3	155,7
2003	5471,8	144,3
2004	6794,4	166,0
2005	9047,0	198,7
2006	16890,0	219,5
2007	21607,3	243,3
2008	29542,7	6196,7

Приріст іноземних інвестицій в першому кварталі 2006 р. в Україну склав 922,5 млн. дол. США (майже в 4 рази більше, ніж за аналогічний період 2005р.). В 2007р. прямі іноземні інвестиції до

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

України зросли порівняно з 2006 р. до 7,882 млрд. дол. США, становивши до кінця 2008 р. наростаючим підсумком 29,5427 млрд. дол. Динаміку залучення ПІІ та вкладення зарубіжних інвестицій Україною наведено в табл. 1.

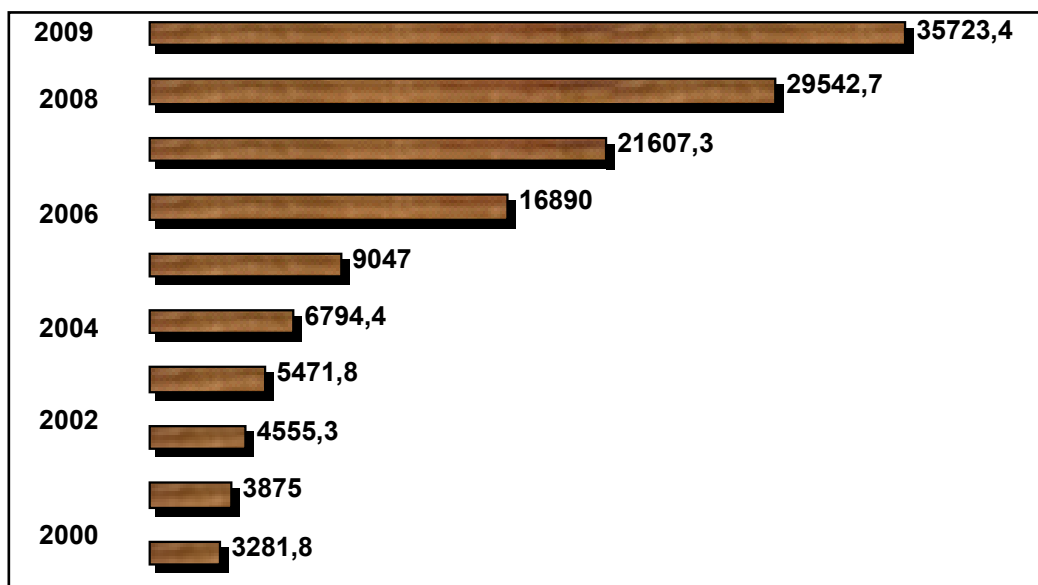

Рис. 2. Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України за 2000-2009 р., млн. дол. США

Інвестиції в українську економіку надійшли зі 123 країн світу. Найбільшими інвесторами української економіки за досліджуваний період є нерезиденти з Кіпру, Німеччини, Російської Федерації, Австрії, Нідерландів, Швеції, Сполученого Королівства. Швидкими темпами зростають обсяги капіталовкладень інвесторів з Франції, Віргінських Британських островів та Угорщини (рис.3).

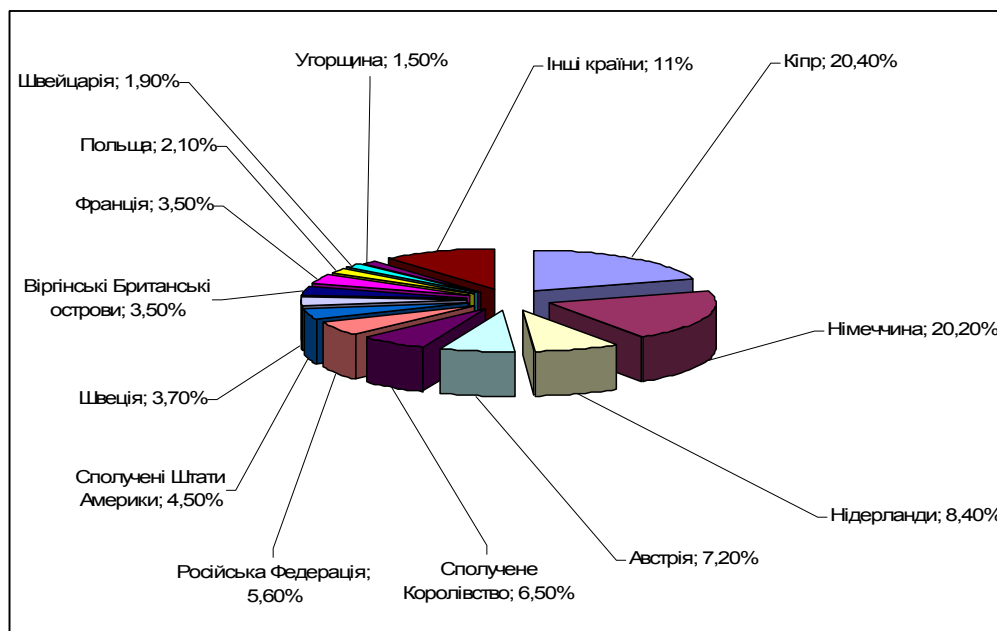

Рис. 3. Розподіл прямих іноземних інвестицій в Україну за країнами походження в 2008р., %

На зазначені країни припадає понад 83% загального обсягу ПІІ. Основні обсяги прямих іноземних інвестицій надійшли у промисловість, у т.ч. переробну, фінансову діяльність, операції з нерухомими майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям, будівництво (рис.4). Серед галузей переробної промисловості найбільше зросли обсяги ПІІ у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (на 137,0 млн. дол.), хімічну та нафтохімічну промисловість (на 75,1 млн. дол.), виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції (на 68,2 млн. дол.),

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

машинобудування (на 45,6 млн. дол.). На підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів, предметів особистого вжитку капітал зріс на 200,6 млн. дол., сільського господарства, мисливства, лісового господарства – на 74,2 млн. дол., транспорту та зв'язку – на 68,2 млн. дол.

Рис.4. Розподіл ПІІ в Україну за видами діяльності у 2008-2009рр., млн. дол. США

Щодо обсягів прямого зарубіжного інвестування України, їх величина у 2008р. становила більше 13 млн. дол. США (наростаючим підсумком - 6196,7 млн. дол.). Інвестування здійснювалось переважно у вигляді грошових внесків, частка яких у загальному обсязі становила 86%. При цьому на країни ЄС припадало 96,2% ПЗІ, на країни СНД – 2,9%, на інші країни світу – 0,9% (рис.5). Всього ПЗІ України було спрямовано у 51 країну світу.

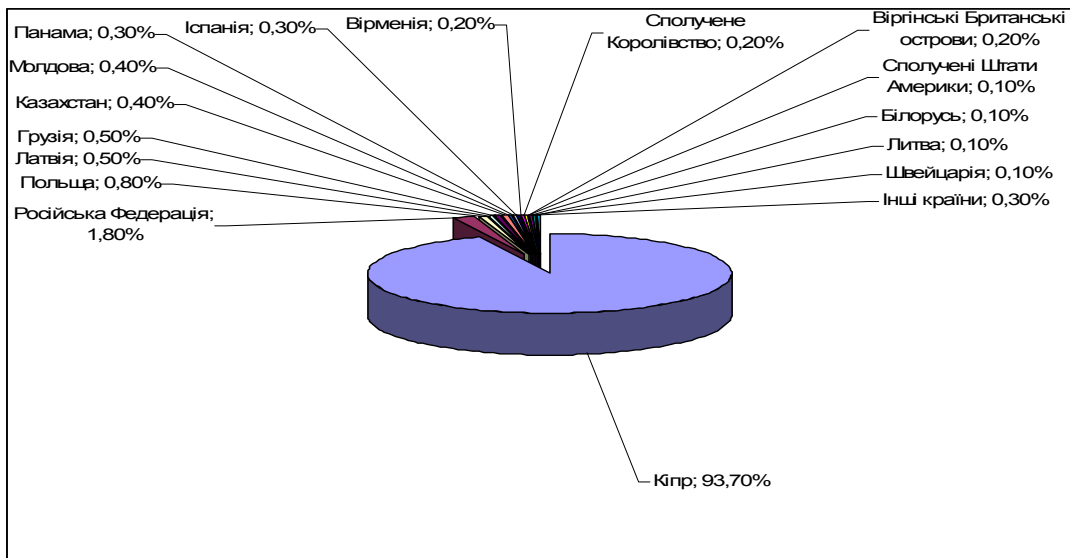

Рис.5. Розподіл прямих зарубіжних інвестицій з України за країнами походження в 2008р., %

На даному етапі інвестиційна ситуація в Україні характеризується двома аспектами. З одного боку, спостерігаються позитивні тенденції: обсяг інвестицій поступово зростає. Одночасно Україна знаходиться в переліку країн, що мають найнижчу інвестиційну привабливість. Ситуація з міжнародним інвестуванням (табл.2) прямо співвідноситься із внутрішньою економічною ситуацією в Україні. Зокрема основну частку обсягу експорту України становлять товари з низькою вартістю (70% експорту зазначеної групи товарів припадає на країни колишнього СРСР), що свідчить про необхідність внутрішньої трансформації економіки України.

На даному етапі пріоритетними завданнями для економіки України є такі:

- 1) структурна реформа економіки;
- 2) технологічне оновлення виробництва;
- 3) виробництво товарів широкого вжитку;

4) подолання залежності країни від імпорту.

Таблиця 2.

Географічний розподіл прямих іноземних інвестицій у 1990-2009рр., за країнами походження,
млн. дол. США

Країна	1990-2000 (середньорічне значення)	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
ЄС	209482	214 342	498 400	590 305	842 311	503 453
Чехія	2131	4974	11658	5459	10437	10731
Румунія	656	6436	6483	11367	9923	13305
Польща	3705	13091	10363	19591	22612	16533
Великобританія	40321	55963	177 901	156 186	183 386	96939
СНД	3907	26895	26141	44657	78074	103 481
Росія	2373	15444	12886	29701	55073	70320
Україна	423	1715	7808	5604	9891	10693

Розвиток міжнародного співробітництва при цьому виступає шляхом залучення іноземних інвестицій, які здатні привнести нові технології і дозволять виробляти товари, конкурентоспроможні на світовому ринку. Можна стверджувати що за існуючих умов головним завданням для України є не наздоганяти світове співтовариство, а виробляти випереджальні рішення на основі упорядкування інвестиційних відносин, регулювання інвестиційного ринку.

Для створення сприятливого інвестиційного клімату необхідно враховувати фактори, які визначають привабливість країни з погляду стратегічного інвестора (табл. 3).

Таблиця 3.

Фактори, що визначають привабливість країни з погляду стратегічного інвестора

Країни	Країни, що розвиваються	Країни середнього рівня розвитку	Розвинені країни
Економічні умови	Право успадкування майна Відповідність страхових гарантій	Вимоги до національних партнерів Обмеження виїзду за кордон	Ступінь свободи прийняття управлінських рішень Можливість реалізації переваг СП
Умови інвестування	Необхідна частка акцій у капіталі підприємства Можливість здійснення міжнародних розрахунків	Конвертованість валюти Розвиненість банківської системи	Дотації з державних фондів і субсидії Національний ринок інвестиційних ресурсів Рівень нагромадження
Тарифи і податки	Податкові пільги Пільгові тарифи	Експортні субсидії Імпортні субсидії Репатріація дивідендів	Митні союзи Пільги по ПДВ Угода про усунення подвійного оподаткування
Засоби транспорту і комунікації	Наявність телекса і телефону Міжнародний аеропорт	Супутниковий зв'язок Міжнародні авіалінії Залізничні перевезення	Можливість підключення до мережі Інтернет Аеропорти, що обслуговують міжнародні лінії
Сировинна база і послуги	Промислова інфраструктура Наявність запчастин Наявність природного газу	Рівень промислової інтеграції Розвиток постачальницької мережі	Національні ресурси Переваги національної збутової мережі
Робоча сила	Рівень грамотності Заборона на страйки	Концентрація робочої сили по регіонах Професійний склад робочої сили	Субсидії на підготовку кадрів Рівень заробітної плати
Придбання земельних ділянок	Дозвіл іноземної власності на землю Право довгострокової оренди	Урядові програми з використання міських територій	Операції з нерухомістю Щільність забудови промислових ділянок
Джерела енергопостачання	Наявність і надійність керел	Вартість енергопостачання	Національна енергетична політика. Обсяг імпорту нафти

Якщо оцінювати загальний обсяг прямих іноземних інвестицій на душу населення (рис.6), спостерігається позитивна динаміка даного показника, але це не привело навіть до часткового наближення України за обсягами ПІІ навіть до нових країн – членів ЄС, включаючи Румунію та Болгарію - він є суттєво меншим за аналогічні показники інших країн Східної Європи - Польщі, Угорщини, Словаччини, Чехії та ін. (рис.7).

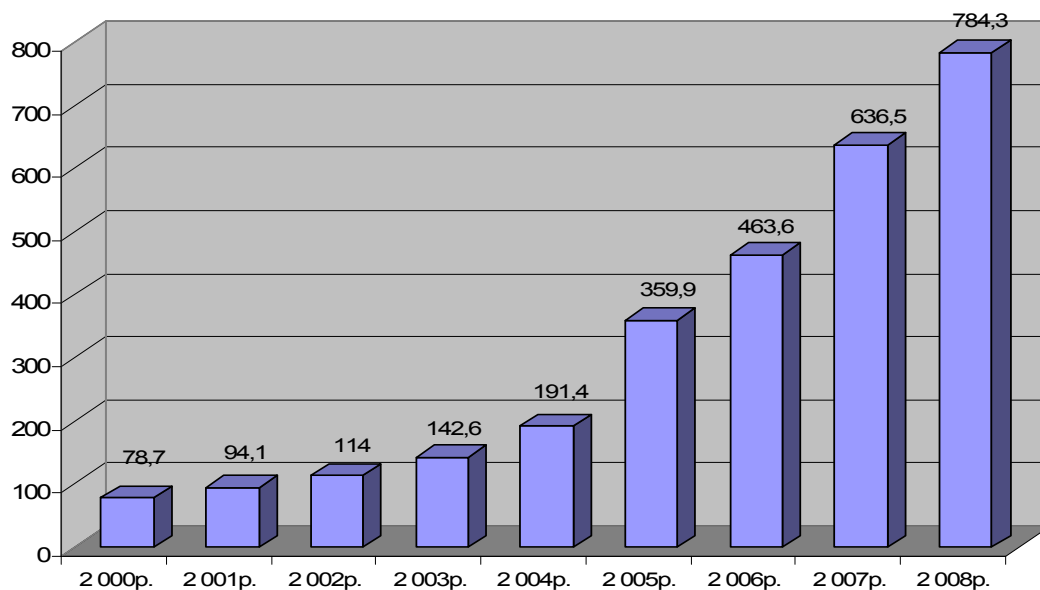

Рис.6. Динаміка обсягу ПІІ на душу населення в Україні в 2000-2008рр., дол. США

Цей факт, особливо з урахуванням значного масштабу української економіки (Україна у 2007 р. зайняла 35 місце в світі за значенням ВВП з урахуванням паритету купівельної спроможності – 315,5 млрд. дол. США) є свідченням великого *інвестиційного потенціалу України* при наявності спроможності до освоєння обсягів ПІІ, що надійдуть в економіку держави (табл. 4).

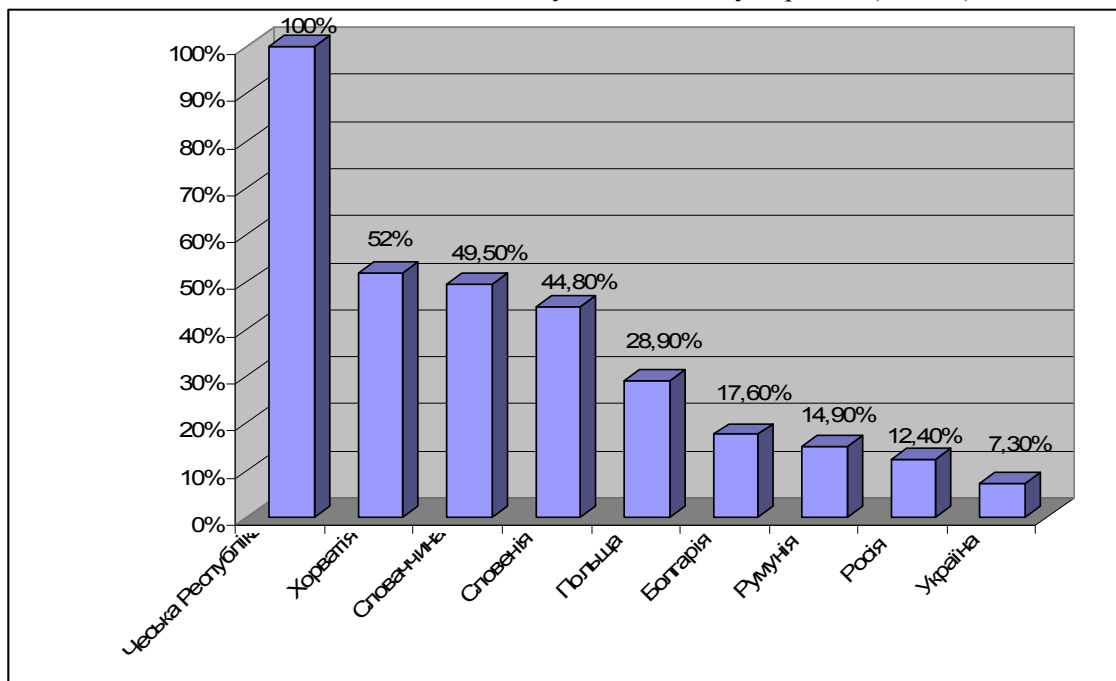

Рис.7. Рівень ПІІ на одну особу в країнах-членах ЄС, Росії та Україні в 2007 р., % (Чеська Республіка – 100%)

Оскільки приплив ПІІ у всьому світі тісно корелюється із кількістю угод зі злиттів і поглинань (рис.8), що мають як правило транскордонний характер, поширення діяльності ТНК на території України слід розглядати як основний механізм припливу прямих іноземних інвестицій на територію держави.

Таблиця 4.

Матриця внутрішнього використання ПІІ та потенціалу залучення ПІІ в країни світу в 2007 р. [3]

Показники	Високий рівень використання ПІІ	Низький рівень використання ПІІ
Високий потенціал для залучення ПІІ	Азербайджан, Багами, Бахрейн, Бельгія, Бруней, Хорватія, Чилі, Кіпр, Домініканська Республіка, Чехія, Естонія, Гонконг, Угорщина, Ісландія, Ізраїль, Казахстан, Латвія, Литва, Люксембург, Малайзія, Мальта, Монголія, Нідерланди, Нова Зеландія, Оман, Панама, Польща, Румунія, Сінгапур, Словаччина, Швеція, Саудівська Аравія, Таїланд, Тринідад і Тобаго, Туніс, Україна , Об'єднані Арабські Емірати, Об'єднане Королівство	Австралія, Австрія, Аргентина, Білорусь, Канада, Китай, Бразилія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Ісландія, Іран, Греція, Японія, Кувейт, Мексика, Норвегія, Португалія, Катар, Корея, РФ, Словенія, Іспанія, США, Швейцарія, Тайвань, Венесуела
Низький потенціал для залучення ПІІ	Албанія, Вірменія, Ботсвана, Колумбія, Конго, Коста-Ріка, Єгипет, Ефіопія, Гамбія, Грузія, Гвінея, Гаяна, Гондурас, Ямайка, Киргизстан, Лебан, Молдова, Намібія, Нікарагуа, Нігерія, Перу, Сієр Ліон, Судан, Таджикистан, Македонія, Уганда, Танзанія, Уругвай, Віт Нам, Замбія	Ангола, Бангладеш, Буркіна-Фасо, Камерун, Кот д'Івуар, Конго, Екватор, Сальвадор, Габон, Гана, Гватемала, Гаїті, Індія, Індонезія, Кенія, Мадагаскар, Малі, Марокко, Мозамбік, Непал, Нігерія, Пакистан, Гвінея, Парагвай, Філіппіни, Південна Африка, Шрі-Ланка, Сирія, Туреччина, Узбекистан, Ємен, Зімбабве

Одночасно транснаціональні структури мають приватний характер, що мало б «накладатись» на структурні перетворення в Україні в результаті масштабної приватизації.

Рис. 8. Глобальний приплив ПІІ та угоди зі ЗІП за групами країн світу в 1980-2007 рр., млрд. дол. США [4, 5]

Однак приватний сектор в економіці держави зростає переважно за рахунок знов творених підприємств, що одночасно виступає додатковим організаційним важелем розвитку транснаціональних структур в Україні (рис.9), підвищуючи можливості в сфері злиттів і поглинань (рис.10).

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

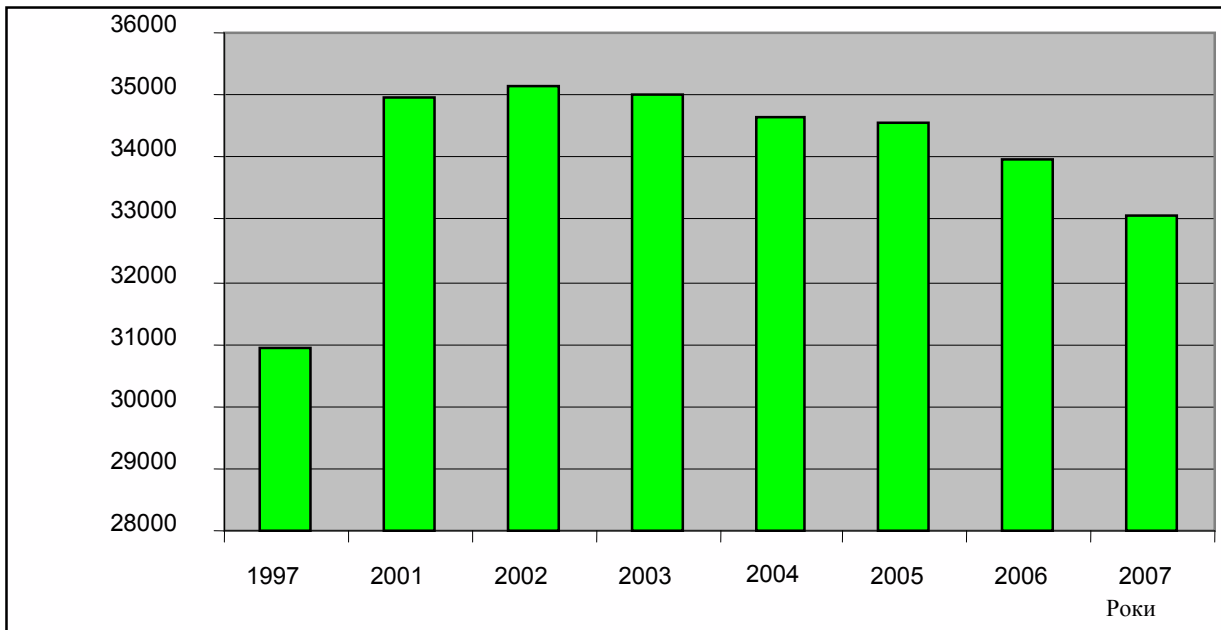

Рис. 9. Динаміка створення акціонерних товариств в Україні, 1997-2007 рр. [2]

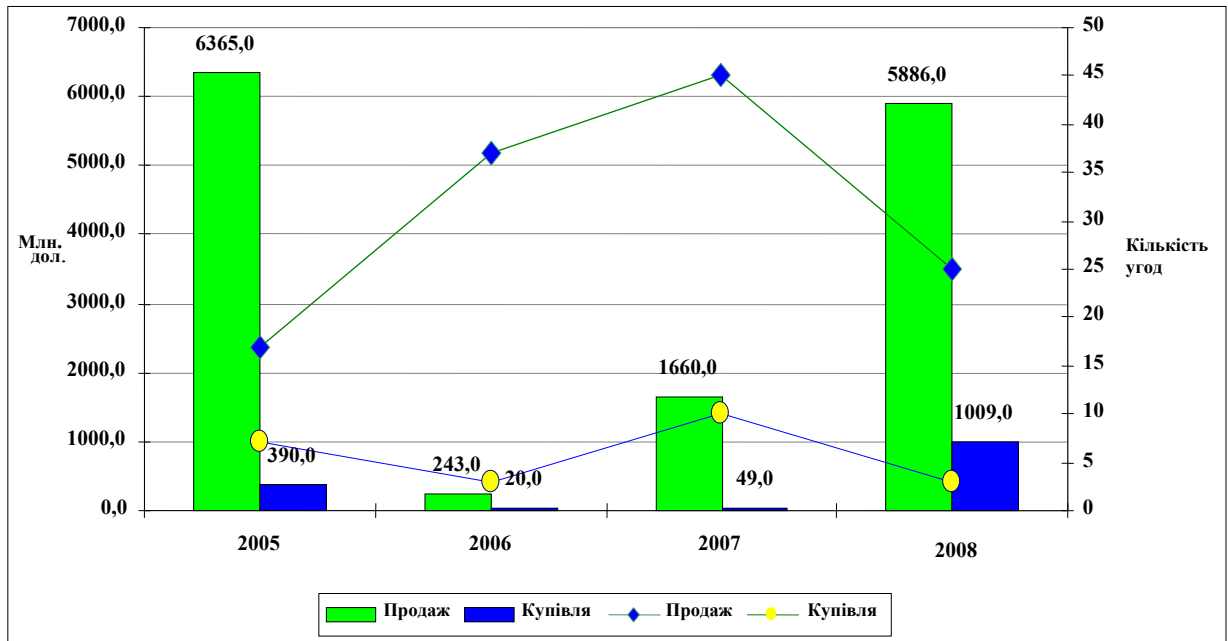

Рис. 10. Транскордонні угоди по ЗіП за участю України у 2005-2008 рр. [3]

Підтвердженням даної тези виступає динаміка капіталізації ринків країн, що входять до Frontier markets (рис.11). Як можна бачити, Україна лідирує за показниками капіталізації і поступається лише Хорватії за часткою масштабів капіталізації до ВВП країни.

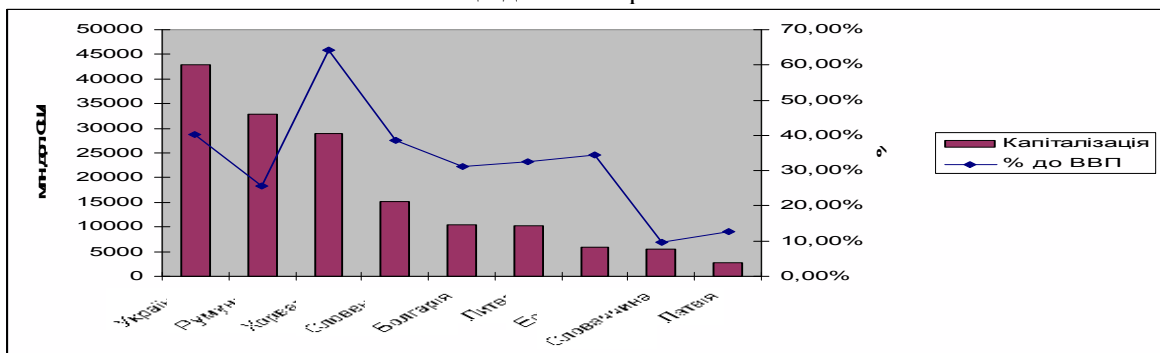

Рис. 11. Капіталізація ринків країн, що входять до Frontier markets в 2007 р.

Іншою сприятливою передумовою підвищення ступеня транснаціоналізації економіки України є зростання активів банківських установ в Україні в до кризовий період (рис.12).

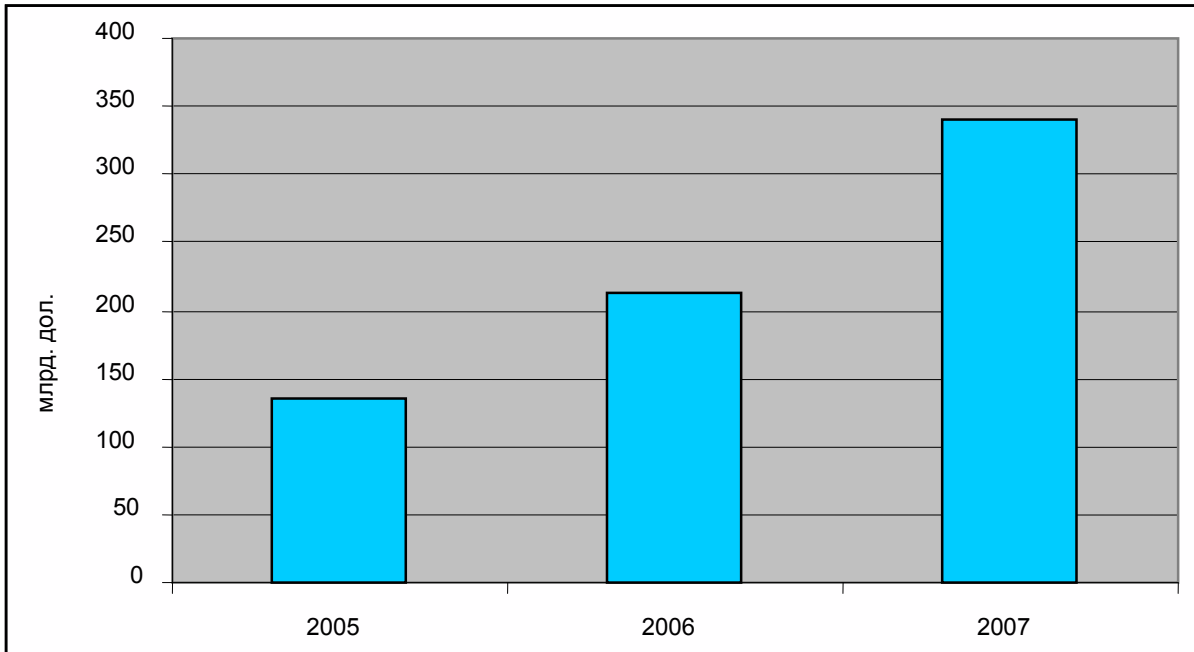

Рис. 12. Динаміка активів банківських установ в Україні, млрд. дол. США [2]

Зроблений висновок підтверджується тенденціями посилення інтеграції економіки України у світове господарство, як було показано вище. Узагальненим свідченням вірності даної тези є ступінь включення економіки України в світові інтернаціоналізаційні процеси за показником відношення зовнішньоторговельного обороту до ВВП (рис.13).

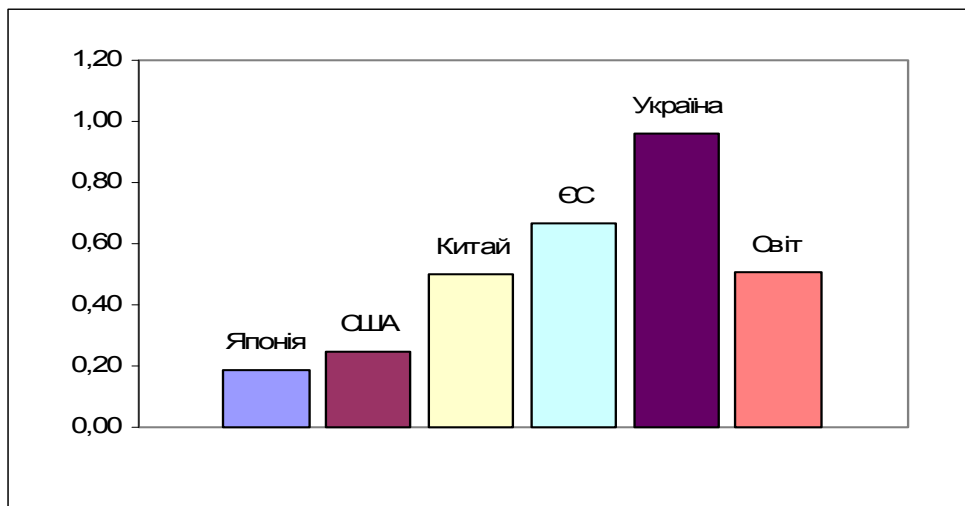

Рис. 13. Ступінь включення економіки України до світових інтернаціоналізаційних процесів у 2007 р. за показником відношення зовнішньоторговельного обороту до ВВП

Використання потенціалу транснаціоналізації України є можливим завдяки встановленню партнерських відносин української держави із закордонним інвесторами, їх реалізації на основі економічного прагматизму і усвідомленої взаємоповаги економічних інтересів, цінностей і пріоритетів.

Одночасно необхідно на державному рівні обмежити вивезення капіталу з країни, стимулювати його реінвестування, підвищити зацікавленість потенційних інвесторів у внесках коштів у виробничу сферу, удосконалити систему контролю за рухом капіталу в Україні та за її межами, встановити чіткі

терміни функціонування інвестиційного капіталу. Іноземне інвестування і участь держави у процесі транснаціоналізації мають розглядатись виключно як імпульс до економічного зростання.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Школа І.М. Економіка України в умовах глобалізації: Монографія / за заг. ред. І.М.Школи, О.В.Бабінської. – Чернівці: Книги – XXI, 2009. – 528 с.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
3. World Investment Report 2008: Transnational Corporations and the Infrastructure Challenge [Електронний ресурс]. – New York and Geneva, 2008. – Режим доступу: http://www.unctad.org/en/docs/wir2008_en.pdf
4. The World Bank Group [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/data>
5. WFE: World Federaton Of Exchanges [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.world-exchanges.org>

РЕЗЮМЕ

Статтю присвячено визначенню пріоритетних напрямків розвитку зовнішньоекономічної діяльності України на основі аналізу стану включення держави до світових інтеграційних процесів. На основі дослідженого матеріалу запропоновано пріоритети використання потенціалу транснаціоналізації України.

Ключові слова: міжнародні інвестиційні процеси, прямі інвестиції, інтеграційні процеси, транснаціоналізація.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена определению приоритетных направлений развития внешнеэкономической деятельности Украины на основе анализа состояния включения государства в мировые интеграционные процессы. На основе исследованного материала предложены приоритеты использования потенциала транснационализации Украины.

Ключевые слова: международные инвестиционные процессы, прямые инвестиции, интеграционные процессы, транснационализация.

SUMMARY

The article is devoted to defining the priorities of Ukrainait foreign economic activity based on the analysis of the inclusion of the state in world integration processes. On the basis of the material under study proposed priorities of building transnationalization Ukraine.

Keywords: international investment processes, direct investment, integration, transnationalization.

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Гетьманенко Ю.О., аспірант Донбаської державної машинобудівної академії, м. Краматорськ

Ринок праці як важлива багатопланова сфера економічного і соціально-політичного життя суспільства потребує кваліфікованого регулювання з метою підвищення ефективності його функціонування. Саме створення дієвої системи регулювання сфери зайнятості є одним з основних заходів розвитку суспільства.

Світова практика регулювання ринку праці володіє значною кількістю заходів, які можуть і мають бути використані в процесі реформування економіки в нашій країні. Тому зарубіжний досвід регулювання зайнятості доцільно вивчати з метою запозичення та адаптування найбільш успішного прикладу, яким вважається досвід регулювання зайнятості в країнах з розвинутою ринковою економікою.

Метою статті є дослідження зарубіжного досвіду регулювання ринку праці та зайнятості населення.

Серед сучасних провідних вітчизняних науковців питання регулювання ринку праці та занятості населення відображенні в численних працях Д.Богині, А.Дадашева, Н.Єсінової, Т.Заславської, С.Злупки, О.Карпіщенко, А.Котляра, Е.Лібанової, І.Маслової, В.Оніщенко, В.Скуратівського та інші.